Azərbaycan Respublikası Elm və Təhsil Nazirliyi
Lənkəran Dövlət Universiteti

Təsdiq edirəm
Tədris məsələləri üzrə prorektor v.i.e:
_______________dos. Zaur Məmmədov
“12” sentyabr 2025-ci il

Fənn sillabusu

İxtisas: 050711 – Bağçılıq və tərəvəzçilik
Fakültə: Aqrar və mühəndislik
Kafedra: Aqrar elmlər

I. Fənn haqqında məlumat:
Fənnin adı: Örtülü sahə bağçılığı
Kodu:İPF-B11
Tədris ili: II (2025-2026)
Semestr: III (payız)
Tədris yükü: cəmi – 90 saat. Auditoriyadan kənar 60.Auditoriya saatı –30 (15 saat mühazirə, 15 saat laboratoriya)
Tədris forması: Əyani
Tədris dili: Azərbaycan dili
AKTS üzrə kredit: 3
Auditoriya№ 218
Saat:

II. Müəllim haqqında məlumat:
Adı, soyadı, elmi dərəcəsi və elmi adı: Vəliyev Ədalət Əbülqasım oğlu
Məsləhət günləri və saatı: III gün, Saat 12^{00}-$14.^{00}$
E-mail ünvanı: lankaranbts@mail.ru
Kafedranın ünvanı: Lənkəran şəhəri, Füzuli küçəsi 170 a

III. Tövsiyə olunan dərslik, dərs vəsaiti və metodik vəsaitlər:

1. Z.M.Həsənov, C.M.Əliyev – Meyvəçilik. Bakı: MBM, 2007
2. Z.M.Həsənov – Meyvəçilik (laborator-praktikum). Bakı bilik maarifçilik cəçiyyəti, 1997
3. Z.M.Həsənov., A.C Abbasov., Y.V.Süleymanova “Subtropik bitki” Bakı. Aqrar ekolojiya nəşriyyatı. 2001
4. Mənzər Məmmədova., Məhbubə həsənova. “Tərəvəzçilik” Bakı. 2018. “Müəllim” nəşriyyatı. 480 s
5. Ələkbərov F.Ş. “İstixana şəraitində meyvəli tərəvəz bitkilərinin becərilməsi” Bakı. 2018. 266 s.
6. Ələkbərov F.Ş., Ələkbərova M.M. “Bağçılıqda istehsalın təşkili” Bakı. 2017. 143 s
7. Əliyev Ş.A., Hüseynov Q.İ., Əlizadə S.M., Məmmədova M.M. “Tərəvəzçilikdən laboratoriya məşğələləri” Gəncə. Əsgəroğlu. 2012.132 s.
8. Скорина В.В.”Овощеводство защищенного грунта”. у/п. Минск. 2017, 262 с
9. İnternet materialları

IV. Prerekvizitlər: Fənnin tədrisi üçün öncədən ümumi əkinçilik fənnlərinin keçirilməsi vacibdir.
V. Korekvizitlər: Bu fənnin tədrisi ilə eyni vaxtda başqa fənnlərin tədris olunmasına zərurət yoxdur.
VI. Fənnin təsviri və məqsədi: Meyvə-giləmeyvə bitkilərinin becərilməsi əsasən açıq şəraitdə aparılır.Bitkilərdən bol və yüksək keyfiyyətli məhsul əldə etmək üçün münbit torpaq, bitkinin həyat şəraitinə uyğun iqlim amilləri olmalıdır. XXI əsrin əvvəllərinə kimim salınan bağlar ənənəvi bağlar olduğundan bitkilərə verilən qida sahəsi sortun tələbinə uyğun olaraq geniş sahə tələb edirdi. Aparılan torpaq islahatlarından sonra fermerlərə verilmiş torpaq sahələri azaldığından artıq ənənəvi bağlar sıradan çıxmağa başladı.Eyni zamanda bağların intensiv texnologiyalar əsasında becərilməsi zərurəti meydana çıxdı.Müasir intensiv bağçılığın əsas istiqamətlərindən biri də əhalini il boyu meyvə-giləmeyvəyə olan tələbini nəzərə alaraq davamlı məhsul istehsalı ilə təmin edilməsidir. Buna görə də meyvə-giləmeyvə istehsalının örtülü şəraitdə becərilməsi zərurəti də meydana çıxdı.”Örtülü torpaq meyvəçiliyi” fənni aqronomların, fermerlərin, k/t məhsul istehsalçılarının il ərzində (payız-qış mövsümündə) davamlı meyvə məhsulları istehsal etmək

üçün tələb olunan şəraitin yaradılması və süni iqlim mühütündə idarə etmənin düzgün təşkil olunmasını, bu sahədə peşəkarlığın artırıllmasını, maliyyələşmə və maliyyə mənbələri, bağçılığın ixtisaslaşmasında aqroiqlim göstəricilərinin rolu, bağ bitkilərinin (meyvə-giləmeyvə, üzüm və s.) çoxaldılmasının bioloji əsasları, bağçılıqda yüksək davamlılığı təmin edən texnologiyaların işlənməsi, örtülü sahələrin idarə ediməsində mövcud problemlərin həlli yollarının öyrənilməsini nəzərdə tutur.
”Örtülü torpaq meyvəçiliyi” fənninin əsas məqsədi örtülü şəraitdə meyvə bitkilərinin yetişdirilməsi və bütün ilboyu məhsul almağa imkan verir.Bunun üçün xüsusi qurğulardan (istixanalar, parniklər, izolyasiya edilmiş torpaqlar) istifadə olunmalıdır.
Örtülü torpaq şimalda və şərqdə meyvəçiliyi inkişaf etdirməyə, genişləndirməyə imkan verir.
Torpaqlardan səmərəli istifadə edilməsi məqsədi ilə örtülü şəraitdə tingliyin və paralel olaraq meyvə yetişdirilməsinin müasir üsullarını magistrlərə öyrədilməsi vacib məsələdir. Bu məqsədlə də örtülü şərait üçün əkilməsi planlaşdırılan sortların, calaqaltıların düzgün seçilməsi,suvarma, gübrələmə normaları, uyğun formavermə və budamanın aparılması, xəstəlik və zərərvericilərə qarşı düzgün mübarizə üsullarının seçilib tətbiq olunması, meyvəyə qulluq texologiyası və s. əməliyyatların ardıcıl öyrədilməsi qarşıya çıxacaq problemlərin həllində nəzəri və praktiki bacarıqlarını inkişaf etdirməyə yönəlib.
VII. Davamiyyətə verilən tələblər: Fənn üzrə semestr ərzində buraxılmış auditoriya saatlarının ümumi sayı Elmi Şuranın 16 may 2024-cü il tarixli qərarına uyğun olaraq davamiyyət meyarları nəzərə alınmaqla müəyyən olunmuş həddən yuxarı olduğu halda tələbə həmin fəndən imtahana buraxılmır, onun həmin fənn üzrə akademik borcu qalır.
VIII. Qiymətləndirmə: Qiymətləndirmə zamanı Elmi Şuranın 16 may 2024-cü il tarixli qərarina uyğun olaraq qiymətləndirmə meyarları nəzər alınır.Tələbələrin biliyi 100 ballı sistemlə qiymətləndirilir. Bundan 50 balı tələbə semestr ərzində, 50 balı isə imtahanda toplayır. Semestr ərzində toplanan 50 bala aşağıdakılar aiddir: 20 bal seminar və laboratoriya dərslərində fəaliyyətinə görə və 30 bal kollokviumların nəticələrinə görə.
İmtahan biletinə bir qayda olaraq fənni əhatə edən 5 sual daxil edilir.
Qiymət meyarları aşağıdakılardır:

- 10 bal – tələbə keçirilmiş materialı dərindən başa düşür, cavabı dəqiq və hərtərəflidir;
- 9 bal – tələbə keçirilmiş materialı tam başa düşür, cavabı dəqiqdir və mövzunun mətnini tam aça bilir;
- 8 bal – tələbə cavabında ümumi xarakterli bəzi qüsurlara yol verir;
- 7 bal – tələbə keçirilmiş materialı başa düşür, lakin nəzəri cəhətdən bəzi məsələləri əsaslandıra bilmir;
- 6 bal – tələbənin cavabı əsasən düzgündür;
- 5 bal – tələbənin cavabında çatışmazlıqlar var;
- 4 bal – tələbənin cavabı qismən doğrudur, lakin mövzunu izah edərkən bəzi səhflərə yol verir;
- 3 bal – tələbənin mövzudan xəbəri var, lakin fikrini əsaslandıra bilmir;
- 1-2 bal – tələbənin mövzudan qismən xəbəri var;
- 0 bal – tələbənin suala cavabı yoxdur.

Tələbənin imtahanda topladığı balın miqdarı 17-dən aşağı olmamalıdır. Əks təqdirdə tələbənin imtahan göstəriciləri semestr ərzində tədris fəaliyyəti nəticəsində topladığı bala əlavə olunur.
Semestr nəticəsinə görə yekun qiymətləndirmə (imtahan və imtahanaqədərki ballar əsasında):

91 - 100 bal	əla	A
81 - 90 bal	çox yaxşı	B
71 - 80 bal	yaxşı	C
61 - 70 bal	kafi	D
51 - 60 bal	qənaətbəxş	E
51 – baldan aşağı	qeyri-kafi	F

IX. Davranış qaydalarının pozulması: Tələbə universitetin daxili nizam-intizam qaydalarını pozduqda Əsasnamədə nəzərdə tutulan qaydada tədbir görüləcək.

X.Mühazirə15 saat, laboratoriya 15 saat. Cəmi 30 saat

№	Keçirilən mühazirə, seminar və məşğələ mövzularının məzmunu	Mühazirə	Tarix
1	**Mövzu: Örtülü torpaq bağçılığının tarixi** **Plan:** 1.Örtülü torpaq bağçılığının tarixi 2.Örtülü torpaq bağçılığının inkişafı və perspektivliyi 3.Örtülü torpaqlarda mövcud olan problemlər 4.Örtülü torpaqlarda mövcud olan problemlərin həlli yolları ***Ədəbiyyat və mənbə:*** [1, 3, 4, 6]	2	
2	**Mövzu: müxtəlif istixana konstruksiyaları, tipləri və avadanlıqları** **Plan:** 1.Örtülü sahədə məhsul istehsalı 2.Örtülü sahənin növləri 3.Parniklər və onların müxtəlif konstruksiyaları 4.İstixanalar və onların müxtəlif konstruksiyaları ***Ədəbiyyat və mənbə:*** [1, 3, 4, 6]	2	
3	**Mövzu: İstixanaların qurulması və inşası** **Plan:** 1.İstixanaların qurulması üçün əsas materiallar 2.İstixana texnikası və avadanlıqları 3.İstixananın suvarma və gübrəlmə sistemini təşkil edən əsas avadanlıqlar 4.Havalandırma və soyutma sistemini təşkil edən avadanlıqlar Ədəbiyyat və mənbə: [3, 4, 6, 7]	2	
4	**Mövzu: 4İstixanaların istilik sistemləri** **Plan:** 1.İstixanaların qızdırılma üsulu və istilik sistemi haqqında ümumi məlumat 2.İstixanaların günəş vasitəsi ilə qızdırılması 3.İstixanaların bioloji yanacaqla qızdırılması 4.İstixanaların texniki üsul ilə qızdırılması ***Ədəbiyyat və mənbə:*** [1, 3, 4, 6]	2	
5	**Mövzu:** 5**Örtülü sahədə bitkilərin becərilməsi** **Plan:** 1.Örtülü sahələrdə torpaqlı və torpaqsız əkin üsulunun üqayisəsi 2.Örtülü sahə əkinlərində müxtəlif bitki becərilməsi üçün tətbiq edilən hazır substrat növləri 3.Substrat kompanentlərindən hazırlanmış sınaq əkinləri üçün substrat Ədəbiyyat və mənbə: [1, 3, 6, 8]	2	
6	**Mövzu:6 Örtülü sahədə limon bitkisinin becərilməsi** **Plan:** 1.Limon bitkisinin yayılması 2.Limon bitkisinin botaniki təsviri və bioloji xüsusiyyətləri 3.Limonun istixana şəraitində torpaqda becərilməsi 4.Istixanada limonun gübrələmə sistemi ***Ədəbiyyat və mənbə:*** [1, 5, 6, 7]	2	
7	**Mövzu:7 Örtülü sahədə portağal bitkisinin becərilməsi** **Plan:** 1.Limon bitkisinin botaniki təsviri və bioloji xüsusiyyətləri 2.İstixana şəraitində portağal bitkisinə aqrotexnoloji qulluq işləri 3Portağal bitkisinin gübrələmə sistemi ***Ədəbiyyat və mənbə:*** [1, 3, 4, 6]	2	

8	**Mövzu:8örtülü sahədə çiyələk bitkisinin yetişdirilməsi** **Plan:** 1.Çiyələk bitkisi üçün istixana növləri 2.Istixana şəraitində çiyələk yetişdirmənin mənfi və müsbət cəhətləri 3Çiyələk üçün istixana metodlarının xüsusyyətləri 4.Örtülü yataqda çiyələk yetişdirməsinin yaxşı və pis tərəfləri ***Ədəbiyyat və mənbə:*** [1, 3, 4, 6, 7]	1	
	Cəmi:	**15**	

	Keçirilən laboratoriya məşğələsi mövzuları.	Saat
1	Örtülü torpaq bağçılığının tarixi və inkişafı	2
2	Örtülü sahə növləri	2
3	Istixananın suvarma və gübrələmə sistemləri	2
4	Istixananın qızdırılma sistemləri	2
5	Örtülü sahədə torpaqlı və torpaqsız əkin üsulları	2
6	Limon bitkisinin istixana şəraitində torpaqda becərilməsi	2
7	Örtülü sahədə portağal bitkisinə aqrotexnoloji qulluq işləri	2
8	Istixana şəraitində çiyələk yetişdirmənin mənfi və müsbət cəhətləri	1
	Cəmi:	**15**

XI. Fənn üzrə tələblər, tapşırıqlar:

Örtülü sahə üçün yerin seçilməsi və ona qoyulan tələblər;

- Örtülü sahədə əkiləcək bitkilərin bioloji xüsusiyyətlərinə uyğun sahənin hazırlanmasına qoyulan tələblər;
- Örtülü sahənin təşkilində tələb olunan material xərclərinin beynəlxalq standartlara uyğun olaraq maliyyə hesabatlarının hazırlanması və təqdim edilməsi konsepsiyasını açıqlamaq;
- Örtülü sahədə bitki becərmənin açıq sahə ilə fərqli xüsusiyyətlərini, qarşıya çıxacaq problemlərin həlli yollarının tətbiqi qaydasını və metodologiyasını təhlil etmək,
- Bitkilərdə keyfiyyət göstəricilərini yüksəldən innovativ texnologiyaların tətbiqi qaydasını.

XII. Fənn üzrə təlim nəticələri.

Örtülü sahədə əkiləcək bitkilərin bioloji xüsusiyyətlərinə uyğun sahənin hazırlanmasına qoyulan tələblər.

XIII. Tələbələrin fənn haqqında fikrinin öyrənilməsi:

____

____

____

XIV: Kollekvium sualları:

I Kollekvium sualları

1. Örtülü torpaq bağçılığının tarixi
2. Örtülü torpaqlarda mövcud olan problemlər
3. Örtülü torpaqlarda mövcud olan problemlərin həlli yolları
4. Örtülü sahədə məhsul istehsalı
5. Örtülü sahənin növləri
6. Parniklər və onların müxtəlif konstruksiyaları
7. İstixanalar və onların müxtəlif konstruksiyaları
8. İstixanaların qurulması üçün əsas materiallar
9. İstixana texnikası və avadanlıqları
10. İstixananın suvarma və gübrəlmə sistemini təşkil edən əsas avadanlıqlar

II Kollekvium suallar

1. Havalandırma və soyutma sistemini təşkil edən avadanlıqlar
2. İstixanaların qızdırılma üsulu və istilik sistemi haqqında ümumi məlumat

3. İstixanaların günəş vasitəsi ilə qızdırılması
4. İstixanaların bioloji yanacaqla qızdırılması
5. İstixanaların texniki üsul ilə qızdırılması
6. Örtülü sahələrdə torpaqlı və torpaqsız əkin üsulunun müqayisəsi
7. Örtülü sahə əkinlərində müxtəlif bitki becərilməsi üçün tətbiq edilən hazır substrat növləri
8. Limon bitkisinin botaniki təsviri və bioloji xüsusiyyətləri
9. Limonun istixana şəraitində torpaqda becərilməsi
10. Istixanada limonun gübrələmə sistemi

XV.İmtahan sualları.

--blok I --

1. Örtülü torpaq bağçılığının tarixi
2. Örtülü torpaq bağçılığının inkişafı və perspektivliyi
3. Örtülü torpaqlarda mövcud olan problemlər
4. Örtülü torpaqlarda mövcud olan problemlərin həlli yolları
5. Örtülü sahədə məhsul istehsalı
6. Örtülü sahənin növləri

--blok II --

7. Parniklər və onların müxtəlif konstruksiyaları
8. İstixanalar və onların müxtəlif konstruksiyaları
9. İstixanaların qurulması üçün əsas materiallar
10. İstixana texnikası və avadanlıqları
11. İstixananın suvarma və gübrəlmə sistemini təşkil edən əsas avadanlıqlar
12. Havalandırma və soyutma sistemini təşkil edən avadanlıqlar

--blok III --

13. İstixanaların qızdırılma üsulu və istilik sistemi haqqında ümumi məlumat
14. İstixanaların günəş vasitəsi ilə qızdırılması
15. İstixanaların bioloji yanacaqla qızdırılması
16. İstixanaların texniki üsul ilə qızdırılması
17. Örtülü sahələrdə torpaqlı və torpaqsız əkin üsulunun müqayisəsi
18. Örtülü sahə əkinlərində müxtəlif bitki becərilməsi üçün tətbiq edilən hazır substrat növləri

--blok IV--

19. Substrat kompanentlərindən hazırlanmış sınaq əkinləri üçün substrat
20. Limon bitkisinin yayılması
21. Limon bitkisinin botaniki təsviri və bioloji xüsusiyyətləri
22. Limonun istixana şəraitində torpaqda becərilməsi
23. Istixanada limonun gübrələmə sistemi
24. Limon bitkisinin botaniki təsviri və bioloji xüsusiyyətləri

--blok V --

25. İstixana şəraitində portağal bitkisinə aqrotexnoloji qulluq işləri
26. Portağal bitkisinin gübrələmə sistemi
27. Çiyələk bitkisi üçün istixana növləri
28. Istixana şəraitində çiyələk yetişdirmənin mənfi və müsbət cəhətləri
29. Çiyələk üçün istixana metodlarının xüsusyyətləri
30. Örtülü yataqda çiyələk yetişdirməsinin yaxşı və pis tərəfləri

"Örtülü sahə bağçılığı" fənninin sillabusu 050711– "Bağçılıq və tərəvəzçilik" ixtisasının tədris planı və fənn proqramı əsasında tərtib edilmişdir.

Sillabus "Aqrar elmlər" kafedrasında müzakirə edilərək, təsdiq edilmişdir. ("12" sentyabr 2025-ci il, protokol №01).

Fənn müəllimi: **Ə.Ə.Vəliyev**

Kafedra müdiri: **dos. İ.C.Kərimov**